

पुष्प - ९ : गीता अलंकार
गीता अलंकार नाम ज्ञानेश्वरी

१. ज्ञानाचे सार्वत्रिकीकरण करण्यासाठी लोकभाषाच हवी : ज्ञानोबारायांचे विश्वावर उपकार : गीतेवर प्राकृतामध्ये भाष्य : गीता हे देशीकार लेणे : शिकलेल्या व्यक्तीची जबाबदारी.
२. ज्ञानोबाराय संस्कृत आणि प्राकृत दोहोंचेही ज्ञानी व जाणकार : संस्कृत ज्ञानभाषा तर प्राकृत मराठी ही लोकांची लोकभाषा : ज्ञानभाषा आणि लोकभाषा यांचे ज्ञान हवेच : आज इंग्रजी ज्ञानभाषा तर मराठी लोकभाषा : दोन्ही भाषा उत्तमच अवगत असल्या पाहिजेत.
३. ज्ञानोबाराय परंपरा जपतात ती भगवान गोपालकृष्णांची आणि महर्षी व्यासांची : भगवंताने उपनिषदांचे सार गीतेमध्ये सांगितले : महर्षी व्यासांनी ते आपल्यासाठी त्यांच्या महाभारतामध्ये जपून ठेवले : शब्दबद्ध केले.
४. सर्वसामान्यांचे सक्षमीकरण ज्ञानाच्या माध्यमातून.
५. आपण आज ज्ञानाच्या युगात जगत आहोत : समाजातील प्रत्येक घटकाचे सबलीकरण ज्ञानाच्याद्वारे घडवणे.
६. ज्ञानोबारायांची हीच शिकवण शिकायची व जपायची : त्यासाठी प्रथम ओळख हवी ज्ञानदेवांची.

संतबोल

- तेथ महेशान्वयसंभूते। श्रीनिवृत्तिनाथ सुते। केलें ज्ञानदेवें गीते। देशीकार लेणें।। (ज्ञा. १८.१८०५)
- आणि कृष्णार्जुनीं मोकळी। गोठी चावळिली जे निराळीं। ते श्रीव्यासें केली करतळीं। घेवों ये ऐसी।। (ज्ञा. १८.१६९६)
- आणि तोचि हा मी आंता। व्यासाचीं पदें पाहतां पाहतां। आणिला श्रवणपथा। मन्हाठिया।। (ज्ञा. १८.१७०८)
- तैसें शब्दें जें न लभे। तें घडुनियां अनुष्टुभें। स्त्रीशूद्रादि प्रतिभें। सामाविलें।। (ज्ञा. १८.१६९९)

मंजिरी - ९

१. संस्कृत भाषेवर प्रभुत्व असूनदेखील ज्ञानदेवांनी गीताभाष्यासाठी 'मऱ्हाटी' या लोकभाषेचा स्वीकार केला.
२. ज्ञान हे मानवाच्या सक्षमीकरणाचे साधन होय. परंतु ते जर लोकभाषेत नसले तर सर्वसामान्यांना कसे उमगावे ?
३. सोन्याच्या लडी अंगावर घालून मिरवता येत नसते. सोन्याच्या लडीचे रूपांतर अलंकारात घडवून आणले तरच त्याचा आनंद घेता येतो
४. 'अमृतानुभव' या ज्ञानदेवांच्या प्रबंधातील नमनाचे पहिले पाच श्लोक संस्कृत भाषेतील आहेत.

संतबोल

- आतां भारती कमळपरागु। गीताख्यु प्रसंगु। जो संवादिला श्रीरंगु। अर्जुनेसी॥ (ज्ञा. १.५०)
- म्हणौनि वेदाची सुसेव्यता। ते हे मूर्त जाण गीता। श्रीकृष्णे पांडुसुता। उपदेशिली (ज्ञा. १८.१४६६)
- उपदेश अर्जुना जनीं जनार्दना। अखंड भावना भूतदया॥ (श्रीनामदेवराय)
- कैसा विश्वाचिया कृपा। करूनि महानंद सोपा। अर्जुन व्याजें रूपा। आणिला देणें॥ (ज्ञा. १८.१६८६)
- तैसें गीतेचें हें दुभतें। वत्स करूनि पार्थातें। दुभीनली जगापुरतें। श्रीकृष्ण गाय॥ (ज्ञा. १८.१६८९)
- छपन्न भाषेचा केलासे गौरव। भवार्णवीं नाव उभारिली॥ (श्रीनामदेवराय)
- चोखा म्हणें श्रेष्ठ ज्ञानदेवी ग्रंथ। वाचितां सनाथ जीव होती॥ (श्रीचोखोबाराय)